

Asia: VN/1230/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

STTK:n keskeiset viestit:

- Suomeen tulevien opiskelijoiden hyväksikäytön ehkäisyyn on välttämätöntä löytää keinoja. Vastaavasti perheineen saapuvien opiskelijoiden ymmärrystä riittävästä toimeentulosta Suomessa sekä puolisoiden työllistymismahdollisuuksista on syytä parantaa.
- STTK suhtautuu kriittisesti oletukseen, että pelkillä lupajärjestelmän muutoksilla pystyttäisiin ehkäisemään väärinkäytöksiä tai varmistamaan opiskelijoiden turvalliset edellytykset opiskella Suomessa. Ongelmia tulisi ennaltaehkäistä ensisijaisesti parantamalla hakijoiden tietotasoa sekä viranomaisten valvontaresursseja. Esityksessä ratkaisu on hakijoiden oikeuksien rajoittaminen.
- Esitystä tulisi tarkentaa esimerkiksi perheenyhdistämisen odotusajan keston perusteiden ja yksilöllisten poikkeamisperusteiden osalta. Lähtökohtana tulisi olla perhe-elämän suoja sekä lapsen etu, perus- ja ihmisoikeudet turvaten.
- Viranomaisen mahdollisuutta arvioida onko opiskelu Suomessa hakijan edun mukainen tulisi täsmentää. Muutos edellyttää tuekseen selkeitä arviointikriteerejä. Riskinä on, että viranomaisarvioon sisältyy tulkinnanvaraisuutta sekä oletuksia. Myös koulutuksenjärjestäjillä tulee säilyä itsenäinen rooli valita opiskelijansa.
- STTK katsoo, että Suomen etu pitkällä aikavälillä on osaajien houkuttelu ja sitouttaminen jäämään Suomeen osaksi työmarkkinoita. Tämä edellyttää maahantulon edellytyksiltä ennakoitavuutta ja

sujuvuutta. Perheenyhdistämisen hankaloittaminen voi heikentää perheellisten opiskelijoiden hakeutumista Suomeen ja siten Suomen maakuva.

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Hallituksen esityksen tavoite ehkäistä opiskelijoiden ja heidän perheenjäsentensä toimeentulo-ongelmia, hyväksikäyttöä sekä päätymistä haavoittuvaan asemaan on kannatettava. STTK suhtautuu kuitenkin kriittisesti oletukseen, että pelkillä lupajärjestelmän muutoksilla pystytään riittävällä tavalla ehkäisemään väärinkäytöksiä tai varmistamaan opiskelijoiden turvalliset edellytykset opiskella Suomessa. Esitys herättää huolta sen kielteisistä vaikutuksista Suomen houkuttelevuuteen opintojen kohdemaana, osaavan työvoiman saatavuuteen Suomessa sekä kansainvälisten opiskelijoiden hyvinvointiin.

Opiskelijoiden perheenjäsenille ehdotettu yhden vuoden odotusaika edellyttää perheenkokoajan oleskelua Suomessa opiskelijan oleskeluluvalla vähintään vuoden ennen perheenjäsenen oleskelulupaa haetaan. Käsittelyaika on voi olla enintään yhdeksän kuukauden mittainen. STTK pitää perusteltuna, että käsittelyajalle on asetettu maksimikesto, mutta kokonaisuudessaan vuoden odotusaika sekä siihen liitetty maksimikäsittelyaika voivat venyttää perheenjäsenen odotuksen keston lähes kahden vuoden mittaiseksi. Tämä ei ole omiaan sitouttamaan opiskelijoita asettumaan perheineen Suomeen. Esimerkiksi ylemmän AMK-tutkinnon osalta, mahdollinen perheenyhdistäminen tapahtuu liian myöhään, koska opintojen kesto on keskimäärin kaksi vuotta.

STTK katsoo, että Suomen etu pitkällä aikavälillä on osaajien houkuttelu ja sitouttaminen jäämään Suomeen osaksi työmarkkinoita. Tämä edellyttää maahantulon edellytyksiltä ennakoitavuutta ja sujuvuutta. Perheenyhdistämisen hankaloittaminen voi heikentää perheellisten opiskelijoiden hakeutumista Suomeen ja siten Suomen maakuva. Perheelliset opiskelijat ovat yleensä edenneet koulutus- ja työurallaan pidemmälle, ja heidän työllistymispotentiaaliaan voidaan pitää suurempana.

Esityksessä kuvattuja yksilöllisiä poikkeamisperusteita tulisi selkiyttää ja laajentaa hakijan näkökulmasta yksiselitteisiksi. Muutoksen tulisi ensisijaisesti vahvistaa perhe-elämän suojaa sekä lapsen etua, perus- ja ihmisoikeudet turvaten. Esitetyn muutoksen myötä kolmansista maista tulevat opiskelijat ovat epäyhdenvertaisessa asemassa suhteessa esimerkiksi EU- ja ETA-alueen sisäpuolelta saapuviin opiskelijoihin.

Esimerkiksi alaikäisen opiskelijan tapauksessa mahdollisuuden perheenyhdistämiseen tulisi olla pääsääntö. Esityksen esimerkkiä poikkeamissäännöstä tilanteessa, jossa opiskelija synnyttää lapsen Suomessa tulisi laajentaa koskemaan myös tilannetta, jossa opiskelijalle syntyy lapsi Suomessa oleskelun aikana. Ehdotettua kirjausta ei voi pitää yhdenvertaisena ei-synnyttäneen vanhemman osalta, eikä myöskään lapsen edun mukaisena.

Esityksessä viitataan direktiivin mahdollistamaan kahden vuoden asumisen enimmäisodotusaikaan ennen perheen yhdistämisen käynnistämistä ja kuvataan, että esitetty perheenkokoajan yhden vuoden asumisaika on tätä lyhyempi. Perustelut odotusajan kestolle kuitenkin puuttuvat. Direktiivi perusteella odotusaika olisi mahdollista säätää myös esitettyä lyhyempänä. esim. kuuden kuukauden pituisena. STTK pitääkin kuuden kuukauden odotusajan kestoa perusteltuna, perheenjäsen oleskeluluvan varsin pitkä enimmäiskäsittelyaika huomioiden.

STTK pitää tärkeänä tavoitetta suojella hakijoita hyväksikäytöltä ja haitallisilta tilanteilta. Viranomaisen mahdollisuus evätä oleskelulupa näissä tilanteissa edellyttää kuitenkin hyvin selkeää määrittelyä, miten arvio haitallisesta tilanteesta laaditaan. Esitystä tulisiikin täydentää selkeillä arviointikriteereillä, jotta viranomaisarvio ei ole tulkinnanvarainen ja hakijoiden prosessi on kaikissa tilanteissa yhdenvertainen. STTK suhtautuu kriittisesti viranomaisen mahdollisuuksiin arvioida objektiivisesti, onko opiskelu Suomessa hakijan edun mukainen. Erityisesti täysi-ikäisellä hakijalla tulee säilyä mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin omaa opintouraansa koskien. Myös koulutuksen järjestäjien rooli oppilaaksi ottamisesta tulee säilyttää itsenäisenä sekä selkeänä. Muutoin hakujärjestelmän ennakoitavuus voi heikentyä.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

STTK pitää kannatettavana toimeentulon tason määrittelyä laissa. Keskeistä kuitenkin on, että riittävä toimeentulon tason muutosmekanismi määritellään samassa yhteydessä. Tulotason arviointia ja seurantaa tulisi selkeyttää. STTK pitää keskeisenä periaatteena, että luvanhankijoita kohdellaan prosessissa yhdenvertaisesti tulotasosta riippumatta.

Perheen tulotason näkökulmasta on tärkeää, että perheenjäsenten asettumista tuetaan varhaisessa vaiheessa. Esimerkiksi puolisoiden työllistymispalveluita, osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä kielikoulutuspalveluita tulisi vahvistaa.

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

Sääntelyn tulisi tukea työvoiman saatavuutta, kotoutumista sekä koulutuspolkuja erityisesti aloilla, joilla työvoimapula on kriittinen. Kielitaitovaatimuksia tulee kehittää, mutta niiden tulee olla realistisia ja tukea koulutuksen läpäisyä, eikä estää Suomeen hakeutumista.

Toimeentuloedellytystä koskevaa asetuksenantovaltuutussäännöstä ja sen perusteella säädettävää valtioneuvoston asetusta koskeva ehdotus

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Vuonna 2021 laaditun koulutuspoliittisen selonteon yhtenä tavoitteena oli kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden määrän kasvattaminen ja opiskelijoiden aiempaa parempi työllistyminen Suomeen. Tavoitteen saavuttaminen on edistynyt toivotusti ja kansainvälisten opiskelijoiden määrä on ollut kasvussa.

STTK pitää koulutusperusteista maahanmuuttoa keskeisenä keinona vastata työmarkkinoiden osaajapulaan. Suomalainen työikäinen väestö supistuu ja uudet ikäluokat ovat aiempia pienempiä. Väestön supistumisen myötä Suomi tarvitsee tulevaisuudessa nykyistä enemmän kansainvälisiä osaajia. Sääntelyn tulisi tukea työvoiman saatavuutta, kotoutumista ja koulutuspolkuja erityisesti sellaisilla aloilla, joilla työvoimapula on kriittinen.

On huomioitava, että lakimuutos voi tosiasiallisesti monimutkaistaa prosessia sekä heikentää Suomen houkuttelevuutta ulkomaisten opiskelijoiden keskuudessa. Kansainvälisten opiskelijoiden saapuminen Suomeen perheineen on keskeinen pitovoimaa vahvistava tekijä. Noin puolet kansainvälisistä opiskelijoista ei työllisty Suomeen valmistumisen jälkeen ja muuttaa maasta. Tämä opiskelijoiden nopea poistuminen Suomesta valmistumisen jälkeen on koettu laajamittaiseksi ongelmaksi, jonka ratkaisemiseen on pyritty etsimään keinoja. Valmistuneiden opiskelijoiden työllistyminen onkin ollut kasvussa.

On välttämätöntä löytää keinoja ehkäistä Suomeen tulevien opiskelijoiden hyväksikäyttöä sekä parantaa perheineen saapuvien opiskelijoiden realistista ymmärrystä riittävästä toimeentulosta Suomessa sekä puolisoiden työllistymismahdollisuuksista. Näitä tilanteita tulisi kuitenkin ennaltaehkäistä ensisijaisesti parantamalla hakijoiden tietotasoa sekä vahvistamalla viranomaisten valvontaresursseja. Esityksessä ongelmien ratkaisuksi esitetty ainoa keino on hakijoiden oikeuksien rajoittaminen.

Kansainvälisten opiskelijoiden hyväksikäyttöön tulisi ensisijaisesti löytää ongelmia ennaltaehkäiseviä toimintamalleja sekä rakenteita. Monella koulutusalaalla yleistyneet erilaiset koulutusagentit houkuttelevat Suomeen opiskelijoita harhaanjohtavilla tiedoilla esimerkiksi toimeentulomahdollisuuksista ja työllistymisestä. Opiskelijoiden ja heidän perheidensä toimeentulovaikeuksia tulee ennaltaehkäistä puuttamalla rekrytointiagenttien epäeettiseen toimintaan ja virheelliseen informaatioon sääntelyn ja valvonnan keinoin. Rekrytointiagenttien käyttäminen kansainvälisten opiskelijoiden Suomeen saattamisessa tuleekin saattaa nykyistä vahvemman kansallisen valvonnan piiriin. Toiminnan lähtökohdan tulee olla eettisyys ja vastuullisuus. Kansallisella valvonnalla voidaan lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja edellyttää vastuullisuutta esimerkiksi tiivistämällä viranomaisten ja koulutuksenjärjestäjien yhteistyötä. Vastaavasti opiskelijoille tulee antaa realistinen kuva Suomessa opiskelusta, toimeentulosta, kielitaitovaatimuksista ja työllistymisestä.

Ehdotetut muutokset, kuten perheen yhdistämisen rajoittaminen, toimeentuloedellytysten kiristäminen ja oleskeluluvan ehtojen tiukentaminen, heikentävät Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten opiskelijoiden ja tulevien työntekijöiden näkökulmasta.

Lisätietoja STTK:ssa:

Taina Vallander, johtaja

taina.vallander@sttk.fi

Gylling Päivi
STTK ry.